

Precijozza.

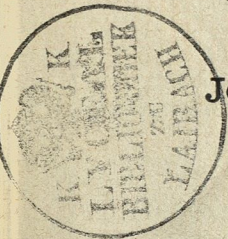
Igrokaz v 4 dejanjih.

Nemški spisal

Pij Aleksander Wolff.

Preložil

Jos. Cimperman.

Izdalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.

1881.

OSOBE:

Don Francisco Carcamo.
Don Alonzo, njega sin.
Don Fernando Azevedo.
Donna Klara, njemu soproga.
Don Evgenijo, njiju sin.
Don Contreras.
Donna Petronella.
Glavár cigánom.
Vijarda, mati cigánom.
Precijoza, }
Lovro, } cigáni.
Boštijan, }
Pedro, gradski válpet.
Fabijo, gostilničar.
Ambrozijo, kmet iz Valencije.
Drug kmet.
Don Carcamov stréžnik.
Don Azevedov stréžnik.
Nekateri némi stréžniki.
Družba odličnih gospodov in gospíj madrídskih.
Madrídsko ljudstvo.
Don Azevedovi gostje.
Valencijski seljáci.
Štirje naorožêni kmetje.
Kardelo cigánov.

Igra se vrši po raznih krajih Španije.

Prvo dejanje.

Don Carcamov vrt v Madridi. Ob obéh stranéh so postavljene stoli v vrstah.

Prvi prizor.

Don Francisco Carcamo in Don Fernando Azevedo se pogovarjata.

Fernando.

Svoj opravek v kraji tém
Sem popolnem okončal,
Jutri —

Francisco.

Bodeš še ostal.

Fernando.

Ne, prijatelj, jutri z dném
Brez pomude grém od vas.

Dôkaj dníj se je stratilo!
 Vse pak bi vže gládko bilo,
 Da ni Precijozin kràs
 Ljudstvu sesvedrál glavé,
 Ki povsodi vedno lé
 O ciganki govori.

Francisco.

Res, želim i sam zelò,
 Da mi prišlo bi na víd
 Čudo, vnemajóč Madrid.

Fernando.

In kalèč mu — pamet vsò.

Francisco.

Solnce tó poslednjikrat
 Danes biva še mej nami;
 Žár njegov da jeden sámi
 Vidim jaz, imèl bi rad;
 Torej moral sem hiteti.
 Skôro bode v vrt stopíla.
 Mojih znancev privabíla
 Igra je, ki se začeti
 Ima zdajci, in vesel sem,
 V našem krogi da imèl boš

Tudi ti, prej, kot odšel boš,
Videti jo, čas ugoden.

Fernando.

Moji zdravi so možjani.
Jaz seljak sem, brate, mi
Pa zaklepamo dveri
Pred lokavimi cigani.

Francisco.

Té besede so barbárske!
Čakaj, sin se bliža nam.

Fernando.

On patron je pravi sam
Brátovščine té sanjárske.

Francisco.

Ne repénči se nad njím!
Up je moj in rádost moja.
Če ostróst ga vžali tvoja,
Nígdar ti ne odpustím.

Drugi prizor.

Prejšnja. Don Alonzo.

Francisco.

Nu, Alonzo moj, povej,
Gré li Precijoza vžé?

Alonzo.

Hítel sem pred njo naprej,
Baš iz Prada sèmkaj gré.
Množica tam gomazéča
Na balkonih je sedéla,
Ljudstva se pehála gnéča,
Ki iz ulic je privréla.
V sèncnem se dehtécem hládi
Glasi citer njé zibali,
In drevesa, vodopádi,
Priče néme so slušali.
Daleč vkróg pavsod tihôta
Vladala je, kar izlíje
Róžnim ustam se sladkôta
Pesni, polne melodíje;
In trakóv in róžnih cvetov,
Dragih vancev ter sonetov,
Nánjo vsuje se ne malo,
Občinstvo pak je ukalo.

Fernando.

Človek skušaj smeh vdržati!
To deklè, zvijače pólno,
Vara ljudstvo v duhi bólno,
Da mu mora um zastati.

Alonzo.

Kder do takšne je natvora
Dvignola se visokósti,
Tamkaj se kloniti mora
I hudobnost vsa v slabósti.
Vmolkne vse zaničevanje
Pred krepóstjo in talenti,
Dà, celó še elementi
Jim skazujejo priznanje.

Francisco.

Čuj, kakó ti govori!

Fernando

Kar sem čul, neslišno je;
Mladec, vi se motite,
Lupežev krepóst beží.

Alonzo.

Lupeži so v krogi njé?
Srca pleni res po sili,

Precijozi se kloníli
Vzé ponósni so možjé.
Le glasóv čutite moč,
Kadar v petji se topí;
Angelja poglejte ví,
Ki temná razsvitlja noč.
Glejte njé ponosno líce,
V kódríc sviti nam kažóč se,
V njé očéh pa lók, pušíce
Amor dviga, bog, smijóč se.
Biseri blesté in cvetje
Na bagrénem ust se vali,
In kot Vilo bi slúšali
Vas zamíče deve petje.
Gine spev nas miloglasni —
A vesel spet tisti híp
Angelju obraz dovtíp
S tajno močijó razjasni,
Bégajo oblaci gósti,
Kakor glasi pojenjujejo,
Udov igre da radujejo
V nadsvetóvni se sladkósti.

(Godba v dalji.)

Tretji prizor.

Prejšnji. Strežnik.

Strežnik.

Milostni gospod, cigáni —

Francisco.

Grédo?

Strežnik.

Gódba svira vžé,
 Ljudstvo — gosti nepozvani —
 Silno tukaj v vrt tiščé,
 Da ni môči jim vbraniti.

Francisco.

Ljudstvo imate pustiti,
 Semkaj pridi le prostó. (Strež-
 nik otide.)

Francisco.

Gostov pojdiva vzprijeti,
 Igre, ki se zdaj začeti
 Ima, čakajo željnó.

Fernando.

Čudo res je tó na sveti!
 Prosto deklicè cigansko
 Moti ljudstvo vse meščansko.
 Človek moral bi zblazneti!

Četrty prizor.

Alonzo (sam).

Slednjič zrem zdaj solnce svoje! —
 Jedenkrat še sīj preblažen
 Žár lepôte náme tvoje,
 Pôtler hčem vmiríti sebe
 In od tebe
 Grém vtolažen! —
 Glej, usoda, svoje delo!
 Ne po slavi hrepeneti
 Umeš meni ti veleti;
 Čar prevzél zdaj bitje smelo
 Njén je mēni, njé krepósti,
 Vrednost njé mi kažeš tí,
 Sreče upanje morí
 Pak mi tvoje moč trdósti!

Peti prizor.

Družba odličnih gospodov in gospij prihaje z Don Fernandom in Don Alonzom. Gospé posédejo ob levi strani igralčevi na prve prostore. Don Contreras in Donna Petronella sédeta na prednja stola, igralcu na desno. Alonzo stopi poleg svojega očeta. Ko posédejo vsi ob obéh stranéh, privrè ljudstvo iz ozadja.

Zbor ljudstva:

Slava Precijozi krasni!
 Venci naj se jej pletó,
 Čari njé v čestitki glasni
 Poslavílo naj vzprejmó!
 Srečna, Precijoza tí!
 Rádost sládi ti življenje!
 Cvet priródin, naj glasí
 Srčno se ti poslavljenje!

Mej petjem nastopi plešóč kardelo ciganov in cigank s tamburinami in kastagnetami. Precijoza in Vijarda prideti malo pozneje, in izpremlja ji kardelo ljudstva. Cigani so dražestno fantastično opravljeni, Precijoza sama še mnogo dražestnejše mimo drugih. Ko nastopi Precijoza, začne se ploskanje in vskliknejo

Vsi:

Živí naj Precijoza! Precijoza, živela!
 (Godba vtihne. Precijoza stopi na vse strani se klanjajóč, na prednji del odra.)

Fernando.

Ha, za Boga, krasno dèkle!

Francisco.

Čara polno dete je!

Fernando.

Njé ponos in tó obličje!

Francisco.

Káko blágo, milo bitje!

Vijarda.

Če gospôdi je po všeči,
Moji vnuki Precijozí
Staviti vprašanj katero,
Bode ona poskušala
V rímah vam odgovoríti.

Fernando.

Oj! improvizuje torej!
Krasno, to je stroka moja!
A predmet hčem sam izbrati,
Porojèn Valencijanec
Sam sem tudi trovadór. —
Da sem mlad, ljubezen tá

Slavka morala bi peti,
 Mož in oče smé pa le
 Čuti ob otrók ljubezni
 In o sreči v krogi svojcev.
 Prijaznívo pevaj nam
 Dar najlepši ti nebeski:
 Pevaj nam otrók ljubezen
 V srečnih starišev naróčji!

(Precijoz a, nekatere hi pe ga milo gledajóč, dvigne oči proti nebu, vzdihne in pokrije z obema rokama obraz.)

Fernando.

Joče? Kaj je tó?

Alonz o
 (srdít).

Ne znate ?

Ali bora naj sirota
 Kratkočasi vas z bolestjo?
 Od nesrečnice želíte,
 Naj bi pela vam o sreči,
 Ki nebó je nji jo vzelo,
 In, ki jo popisováti
 Reva le nasprotno vé!

Fernando.

Hm! kakó bi znal bil, da —
 Vbožica, mogoče plén,

A na vídež vredna vsa,
Biti stárišem radóst.

Francisco.

Tiho, tiho, zdaj začne!

Precijoza

(vzame starki citre. Imprōvizujóč):

Pred nočjó dan svitli béga,

Petje v krogi razléga,

Človek vsak se veselí;

In v ljubezni zvesti svoji

Skrbni oča svojce broji,

Mati dete podojí. —

Tožna le sirota vboga

Vmíče se iz sreče kroga,

Njé ne ljubi oj, nikdó;

Vsej nezgodi prepuščeno

In popolnem osamljeno

V srci žgè bolest bridkó.

(Sreča z očmi Don Alonza.)

Prijatelj, srcu drag,

Približa se jej blag,

Njé prsi mu veséle

Naproti so kipéle.

Njé hipov mirnih sanje,

Vsi upi, radovánje,
 Skrivnóstne njé željé
 Ljubó se v njêm družé.
 Upa zvezda se je skrila!
 Brez pomisli je ljubila.

Neizrečna strast jo trè!
 Slednji dan se mu kazati! —
 Ljubiti ga in molčati! —

Bog s tobój in — zabi te!
 Mej svet dreví prognano
 Nesrečnico gorjé,
 Ljubezen, dom, neznano
 Je tó za njé srcé.
 Tešíla svet ne daje,
 Povsod le vlada črt. —
 Kaj vbožici ostaje?

Obupnost, blaznost, smrt! —
 Ne — ljubó, kot zôra zlata,
 Ti, umételjnost, jej vrata
 V sveti hram odpiraš svoj!
 V družbi strún se petje glási,
 Sólz se tók suší počási,
 Ko svetlíka žár se tvoj.
 V pesen ból zmení moč tvoja,
 Prsi sedež so pokoja,
 Líce se zvedrí temnó,
 Iz sólz kalnega potoka

Dvigne pesen se visoka
 In gorjé — z aspí sladkó!
 (Obrne se proti ozadju in omahne vzpehana mladi
 ciganki v naročje.)

F r a n c i s c o .

Je li čar tó, brate dragi?

F e r n a n d o .

Kaj? Čar? To je navdušitev!
 Fenis je, nebesko dete!
 Ves zavzet sem, dragi brate!

F r a n c i s c o .

Hitro res si spokorjen.

F e r n a n d o .

Spokorjen? Zblaznel sem, rêci.

F r a n c i s c o .

Tiho, ljubec, Donna Klara,
 Tvoja vé naj to soproga?!

F e r n a n d o .

Vsega znati jej trebé ni,
 In jaz danes sem sloboden.
 Vender, pôvej, Precijoza —
 (Precijoza so njé ljudjé zopet izbrihtali in sedaj
 stopi z veselim obrazom na prednji dél odra.)

Fernando.

Oj, kakó živí, povédi,
 Tá krepóst in um v tej srédi?
 Siromaštvu si v oblasti,
 In nevarnost je vkrog tebe;
 Moreš li braniti sebe,
 Ko obdajejo te strasti?

Precijoza.

V divjem gózdi hčerka Flore
 Časi roža nas vzradúje,
 Ki jej rast le pospešúje
 Tajna, blaga moč natvore.
 Kar je bitju urojeno,
 Vžé na lici se mu bere,
 Brez postrežbe vsakatere
 Svojo si ohráni ceno.
 V bóštvu svojega ne čutim,
 Da bogata sem, se zdí mi;
 Kar kujó sovragi zlí mi,
 Svojim bistrim umom slutim.
 V-sé zaúp mi je podpora,
 Ker gojím čisté namene;
 Upati v nebó se mora,
 Le nebó vse modro sklene.

Francisco.

Réd je moj in Bog mi priča!
 Angelj čist je tó dekletce,
 Biser. Stopi vender bliže!

Precijoza

(ponižno se približajóč).

Odpustí naj milost vaša —

(kažóč na Alonza.)

Lepi mladi ta gospod,
 Je vaš sin?

Francisco.

Dà, Don Alonzo

Je moj dragi, ljubi sin.

Fernando.

In razvnet je on čestitelj
 Tvojega krasú, talentov.

Francisco.

Ti ga gledaš nezaupno?

Precijoza.

Res je! — Srép je njega pôgled;
 Toda vzroka néma on:
 Iz očij mu temnih síje

Sreča v jasnem, čistem sviti,
Njemu se je nadejati
Žêlj najlepših izpolnitve.

Alonzo.

Precijoza, ti me varaš!
Srca želja mojega
Ne izpolni se nigdár.

Precijoza.

Ne? — Ne bodite hudí,
Jaz, gospod, ne mislim vselej
Kaj golčím, a tó ni čudo,
Kajti ves dan blebetam
Mnogo in kar brez razločka. (Pomembno.)
Časi pak pogodim lé.

Fernando.

On sanjáč je, otrok moj! —
Umeš li prorokovati?

Precijoza.

Tó, gospod jaz menim znati!
Le podajte mi rokó;
Kar v potezah vidim njé,
Hčem naznaniti pošteno.

Fernando

(podavši jej dlan).

Tvojih lepih ust prorokba
Petje preljubó je. — Nu?

Precijoza

(prime z levico Don Fernandoovo róko in nekoliko jo ogledujóč, popíše s kazalcem svoje desnice naslednje).

Drevó čvrstó, različnih vejic njega
Do korenine množica dosega,
To — sloge, zadovoljnosti je znak,
In kaže moški vaš značaj krepak.
Trikót tù, štirivogelnik pripróst,
Nenadno srečo kaže in radóst.
Poteza, ki iz vej teh prikazuje,
A spodaj spet v celôto se združuje,
Pomenja — kar ste davno izgubíli,
Vam dnevi bodo spet rodíli.
Te črte pak na strani vsaki
Darila so za mène znaki.

(Kloni se in izpusti rokó.)

Fernando.

Krasno, ako prav temná —

Francisco.

V úho pa zvení sladkó.

Fernando.

(potegnivši dragocen prstan s prsta).

Dragotíno, dete moje,
 Nôsi tó v spomín ti moj,
 Kajti sama po lepôti,
 Vrednosti si demant, torej
 Precijoza po pravíci.
 Toda, ako svítu lišpa
 Tvoja sestra je lepôta:
 Kakor demant bodi trdna,
 Neomahljiva krepóst.

(Natakne jej prstan na prst.)

Vijarda.

Plešite brž zambarulo,
 Potler grémo, se mudí.

(Godba. Precijoza pleše in vdarja na tamburino. Cigáni in cigánke tudi plešó in njih divje kretanje in grupe delajo kontrast, kateri še boljše povzdiga Precijozno prijaznóvost.)

Ljudstvo

(kaže svojo zadovoljnost in kliče):

Živí naj Precijoza! Precijoza, živela!

(Vkrog stoječi ljudjé jo obstopijo in kramoljajo tiho
 ž njo.)

Contreras

(star smešen kavalir v groteskni opravi in burkaste zunanjesti).

Starka, pst! pristopi sèm!

Vijarda.

Milost vaša, kaj želi?

Contreras

(gravitetično se dvignivši).

Me poznaš?

Vijarda.

Čestí še némam —

Contreras.

Satan, jaz sem Don Contreras,
Štirikrat deset in pet let
Lajtnant policijski tú.

Vijarda.

Bog se smiluj!

Contreras.

Tri minute,
In minól je vžé obròk vaš

Vam dovoljen po zakóni
 Tukaj bivati v Madrídi.
 A poprej še redko milost
 Ti dovoliti hčem jaz.

(Kažóč na Donno Petronello, karikaturó stare, pre-
 vzetne plemenite dame.)

To je Donna Petronella,
 Vladaríca iz Povrette,
 Moja ljubljena nevésta,
 Vzor ženstvá!

Vijarda.

Bog vaju žívi!

Contreras.

Čast želí ti izkazati,
 Da iz rók jej njé velicíh
 Prorokuješ.

Vijarda.

Redka milost!

A pred vsem ponižno prosím —
 Da zanesno prorokujem
 Ima znamenje se križa
 Na obé roké storiti:
 Boste li mi kaj daríli?

Contreras.

Dar? — Od policíje? — Kaj?

Vijarda.

Dà, srebró in zláti svitli
Boljši so od medovíne,
Kajti srečo opovíra
Póslednja vsaj mi vsegdár.

Contreras.

Hahaha! Izvrstna misel!
Donna Petronella! dajte
Zlódju nekatere skude!

Petronella.

Precej! (Išče po žepih.) A spominam se,
Vse zlatníke svoje davi
Dala vžé sem prosijákom.

Contreras

(tudi iskajóč po vseh žepih).

Bog, predobra sva midvá!
Tudi jaz sem nóvce svoje
Prosijáškim dal otrôkom. —
Torej čast dovolj ti bodi.

Vijarda.

Hm! Sicer tó ni stvar moja;
 Slavni policíji pak
 Tú se pristoji pokórnost.

(Ogleduje Donnine roké in se prav čudno véde.)
 Jedna — dvé — in tri — to šest je — (zakričí.)

Bog nebeski! Čudne proge!

Contreras.]

Baba stara, kaj li vidiš?

Vijarda.

Bog vas čuvaj! Srečni ste,
 Sreče pride v del vam dar.

Contreras.

V loteríji, ká-li, ne?

Vijarda.

Ne, le dvojčka porodí.

Petronella

(zakričí in omahne Don Contreru v naročaj).
 Stvar nesramna!

Contreras

(vjemši jo).

Up moj sladki! —

Zdaj pak brž se poberíte,

Tú ne smete se mudíti.

Vijarda.

Precijoza, idimo!

(Cigáni vdarijo v tamburine, ter se pripravijo na odhod.)

Precijoza

(stopivši na sredo odra).

Čas zôve, igra se je završila!

(Mečejo se jej rože od vseh strani. Don Alonzo svoj pušljic najzadnji.)

Dobróst objema s cvétno me vezjó,

Usóda naj raztrga jo drznó,

Ta vaš spomin — z njim bodem se krepíla.

Vihár dreví čolnič moj brez krmíla,

Zamán očíne išče mi okó,

Poslavo pak veselo tó, čestnó,

V srcá zavetji bodem ohraníla.

(Prime Alonzov pušljic.)

Cvetlíce, slika tihih želj, vzbudí

Vas svitlo solnce, v nôči da miníte;

Na prsih téh lepôto izgubíte!

Vihár me stréša, solnčna luč beží,
Solznà, Madríd, ostavljam tebe zdaj,
A pómnila te bodem vekomaj!

Ljudstvo.

Živí naj Precijoza! Precijoza, žívela!
(Cigáni zatrobijo marš; zástor pade.)

Drugo dejanje.

Zaraščena šuma. Cigánski ostrog. Noč. Mesečna svitlôba. Cigánske družine ležé po zemlji vkrog. Vijarda pred velícm kôtlom, izpod katerega švíga svitel plamen, delí jed prihajajočim ljudem. V sredi odra páróbek, na katerem leží velik kamen ali pa kôtel in kládivo.

Prvi prizor.

Zbor (z jekom).

Naš dom je log,
 Log temni, sénčni log,
 Kder jék se vkrog,
 Kder jék se glasi vkrog,
 Tú petje zvení, róg pôje glasno,
 Po šumi tihôtni odméva prostó:
 Trará! Trará! Trará!

Nóč, tiha nóč,
 Nóč tajna, tiha nóč,
 Čujóč, čujóč,
 Továriši, vso nóč!

Volkovi prežeči so blizu pri nas,
 In tem ne prilega ščenetov se glas.
 Hov, hov! Hov, hov! Hov, hov!

Svet, širi svet,
 Svet lepi, širi svet
 Nam je razpet,
 Nam šátor je razpet.
 Pojóč ko marširamo, jasne višine
 In gôzdi tresó se in sive pečine.
 Haló! Haló! Haló!

Glavár

(vstane mej petjem zadnjega odstavka in vdari močno s kládivom ob kamen. Petje vtihne in vsi se zberó vkrog njega).

Brž, továriši, od tú!
 Polunoč je vžé minola,
 Zgodaj mi odhajemo.

Lovro.

Kámo pa, glavár, gremò?

Boštijan.

Precijoze —

G l a v á r.

Kaj Precijoza?

Jaz le sem poveljnik vam,
In, kar jaz hčem, se godí.
O n a ima v našem zbori
Glas, ker umna, modra je,
Vboga pa kot vi me o n a. —
Detca, moj načrt je t á:
Španijo smo vžé pretekli
Do pokrájine Valenške. —
Ko mi tamkaj šli na ladjo
In na Laškem ali v Nemcih
Srečo poskušali bi;
Kaj, Vijarda, meniš?

V i j a r d a.

Hm!

Res je skóraj vžé vasíce
Ní, da nismo v nji igrali,
Svet pa je povsod jednak:
Kder si dobro ti vzprijet bil,
V drugo Bog zná, če bi spet bil.

G l a v á r.

Nu, zató ne premišljajmo,
Srečo srčni mož doseže;
Brž v Valencijo!

Cigáni.

Brž v Valencijo!

Glavár.

V róke, hajdi! krampe zdaj,
In iz zêmlje izkopljíte,
Kar smo vánjo zakopáli.
Mulo Precijoze vènkaj,
In ko se vzbudí, šatòr
Poderíte, da gremò.

Lovro.

Tó takoj, glavár, zgodí se,
Precijoze tukaj ni! —
Kar domá smo, v gózdi sama
Tiho se potiče vkrog.
Glejte, v sviti lune tám
S citrami v rokàh sedí.

Vijarda.

Idite jej le iz póta,
Ne motite je; deklè
Čudno, znajte, bère zdaj
V zvezdah krasne pesni svoje.

Lovro.

Zdelo se mi je, da prej
Čul sem jokati jo bridko,

Zdaj pa grem po svojo piščal,
 Če morda mi začne peti,
 V dalji jo izpremljam jaz.
 Znete pač, da ljubi tó.

Boštijan.

Stóri, Lovro, prav; rogóvi
 Naši bodo vmes bučáli.

Glavár.

Idite! Vi drugi, marš!
 Grémo pa, ko se zdaní.
 Noč blestí, dan bode vróč,
 V polu dné je čas počitku.

(Cigáni se razkropé na vse strani.)

Drugi prizor.

Precijoza

(v navadni cigánski opravi, poje poleg citer).

Sama nisem zapuščêna,
 Kajti milo in ljubó,
 Srebrom lune razsvitljêna
 Slika čara mi okó.

Moje misli, moje sanje,
 Mojo tožnost in gorjé,
 Moje upe, radovánje,
 Vládaš ti, moj ljubec, lé.

Kot nebéske zvezde zlate,
 Nedosežen si mi tí,
 Vender željno mislim náte,
 Srce tebi le gorí!

Tretji prizor.

Prejšnja. Vijarda, ki je pogasíla ogenj pod kôtlom, stopi bliže.

Vijarda.

Hej, Precijozka, čuješ li?

Precijoza.

Luna síje preprijazno.

Vijarda.

Kramoljájvi malo skupaj.
 Dete drago, oj, povèj,
 Ti li v Don Carcama vrti
 Ni bil všeči nekov vitez,
 Mlad, prijeten?

Precijoza.

Don Alonzo?

Ki me vedno tožen, ném je
Gledal?

Vijarda,

Njéga baš jaz menim.

Ni li on prekrasna róža
Mej možmí, in vítezek
Kot iz méda in voská?
Hm, kaj déš?

Precijoza.

Prijazen mož!

Vijarda.

Kaj, prijazen mož, Precijozka!
Dete, pòvej, kaj golčíš?
Mož prijazen! Mož on zlat je,
Dragocen kot demant, srček!

Precijoza.

Izmej vitezov v Madrídi
Vseh mi najbolj je po všeči.
Mislite si! — Jeden krat,
Bilo je v Maríje cerkvi —

Pred podobo svete Ane
 Baš pobožno sem molila
 In na čast jej pela pesen,
 Kar zapazim Don Alonza,
 Ki za stebrom je poslušal:
 Bile so oči mu rósne.
 Zdajci zdí se mi, svetníca
 Da je pôgled izvedávo
 Svoj na viteza uprla
 In ljubó se v-mé ozrla.

Vijarda.

Dete, nekaj tó poménja.

Precijoza.

Z manoj bil je on povsod.
 Kadar z láskanjem neslanim
 Množica me je čestilcev
 Do nevoljnosti trudila,
 Gledal on me je je oddaljen.
 Nígdar ni me ogovóril,
 Vjema! pa njegov pogled
 Vsegdar ném je z mojim se,
 In povedal mnogo več,
 Nego sladki vsi jezíci,
 Ki so hvalo mi trobili.

Vijarda
(skrivnóstno).

Slušaj, Precijožka, me!
Ta pobožni vitez planil
Pred odhodom iz Madrída
Ves obupen k mēni je:
„Kdaj iz tega kraja gréste?“
„Nu, jaz menim, da v obližji
Tú še malo se mudímo“
„Se li smém povzdati náte?“
„Smete, mili moj gospod!“
„Dobro, tvoj dobiček bode,
Mnogo imam ti odkriti.“
Pôtler hitel stráni je.

Precijoza
(brzo).

Znano pa vam ni, kaj hče?

Vijarda.
Kaj hče? Kaj li hteti more?

Precijoza.
Nu, kaj?

Vijarda.
V-té se je zaljubil!

Res, res, res, kaj hčeš še dalje?
 Blisek, česa bi ne dala,
 Ko bi takšen kavalírček
 Hotel v-mé se zaljubiti!

Precijoza.

Nu, kdo vé —

Vijarda.

E, môlči mi!

Dà, v mladostnih mojih letih
 Ljubil me je kavalír
 Nekov, in na cvet rotil se
 Moj, da bilo me je strah.
 Mili Bog mu vse odpusti!
 Štirideset let je vžé,
 In begóča je lepota.

Četrty prizer.

Prejšnji. Boštijan.

Boštijan.

Hajdi! Hóla! Zdaj pozòr!
 Vitez jaše proti nam
 Preko pólja sèm v dolíno,
 V lune svíti se blestèč.

Vijarda.

Dete, on je! Boštijan, brž!
 Vzprimi ga, privédi sèm. (Boštijan otide.)
 Res je! gledi, Precijozka!
 Tó ti je brdák jaháč!
 Hú! kakó podí v kolòp!
 Hòp! ti belec moj, hòp, hòp!
 Brrr — stojí, raz konja gré.
 Prav zeló sem radovédna —

Peti prizor.

Prejšnji. Alonzo. Nekateri cigáni.

Alonzo
 (brzo nastopivši).

Sem li prav tú? (Vgleda Precijozo.) Dà,
 saj tú je.

Vijarda.

Bog obváruj te, moj sin!
 Srčno tukaj vas pozdravljam,
 Mílostivi moj gospod!

Alonzo.

Res? In tudi Precijoza?

Vijarda.

Pasja nôga! to i ménim.

Alonzo

(Precijozi).

Ti pa, dete, kar molčíš?

Precijoza.

Saj namena ne poznam,
Ki privédel k nam je vas.

Alonzo.

Prav, umejem.

Vijarda.

Govoríte,

Gospod vitez, kaj bi radi?

Alonzo.

Skôro bodete vse znali,
Hip le kratek zdaj pustíte
Samega s Precijozo me.

Vijarda.

Samega? tó pač ne gré.
Ne, za ves svet in nigdár!

Vidim vžé, da ptič si zvit.
 Ne, premilostni gospod,
 Same ne pustim vam njé.

Alonzo

(podavši jej polno mošnjo).

Le za jeden hip samó!

Vijarda

(mošnjo v rôci tehtajóč).

Hi! hi! hi! mladič pristrěni!
 Lépe imaš ti manére.

(Cigánom, ki so se pri Alonzovem nastopi
 zbrali vkrog njega.)

Kaj stojíte tú, zijála?
 Z nami mnogo je še dela.
 (Otide z drugimi.)

Šesti prizor.

Precijoza. Alonzo.

Alonzo.

Precijoza!

Precijoza.

Blagi vitez!

Alonzo.

Kaj ti hčem še odkriváti —
 Dolgo, vem, ti vžé je znano,
 Da te vroče ljubim, vdano.
 Dèkle, jaz sem vnet zaté
 Neizrečno; srečo svojo
 Sem položil v rôko tvojo;
 Kaj pa tebi dé srcé? —

Precijoza.

Moj gospod!

Alonzo.

Skazúj dobróst,
 Rešiti vprašanja moja,
 Jedno le besedo — tvoja
 Istina je zdaj dolžnóst.
 Smém, kar pela si, verjeti,
 Kar je čaralo sladkó me?
 Na besede se opreti,
 Ki so dvígale v nebó me?
 Pôvej mi!

Precijoza

(obotavljajóč se).

In, če takó je?

Alonzo.

Če takó je? Rêci, je!
Sreča rajska me navdaje,
Novo solnce mêni vzhaje
Plamenêč v le-tej odkrítvi!

Precijoza
(se vstraši).

Kaj golčíte? V tej odkrítvi?

Alonzo.

Ljubiš me! če tudi tí
Sramežljivo mi tajíš;
Ginena prej bila si,
Ginena sedáj molčíš.
Moja si za vse življenje!
Tírjaj, kar od mene hčèš!
Brezkonečno ljubim têbe,
Dál srcé bi ti iz sêbe,
Jasen da dokáz vzprejmèš.
Morem pa li več storiti,
Nego strgati vezíla,
Ki trdó so te obvíla,
In te vboštvu odtegníti?
Pojdi!

Precijoza.

Jaz ne grém od tod!
 Svet kot hče naj sódi me,
 Bôžja rôka vódi me.
 Vi se motite, gospod,
 Ako menite da greh
 Vlada sam tú v našem krogi;
 Žijem v družbi res le vbogi,
 Vender brez pregreškov vseh!

Alonzo.

Jaz o tēbi nisem dvomil!

Precijoza.

Zádruga ljudij, gospod,
 Ki živím jih skôraj svojo
 Igro, tá odlična ne,
 A poštena, zvesta je.
 Kar jim koli naj velím,
 Vse na tanko izvršé,
 In kraljico me česté;
 Vpórnosti jaz ne trpím.
 Znana res mi ni radóst,
 Ki po mestih vam kraljúje,
 A nasprotno i bridkóst
 Mestna prs ne napolnúje.

Alonzo.

Pa bodočnost tvoja, dèkle?

Precijoza.

Ker čistè gojím namene,
Mi zaúp je v-sé podpora;
Upati v nebó se mora,
Le nebó vse modro sklène!

Alonzo

(po kratki stanki).

Nu, če ti ne gréš z menoj,
Mêne vódi svít naj tvoj!

Precijoza.

Kaj? Vi hčete —?

Alonzo.

V tvojem krogi,
Biti s toboj drúg v nadlogi,
Da spoznaš do dobra me.

Precijoza.

Res?

Alonzo.

Res, svoj ostavim dom!

Precijoza.

Smém li temu jaz verjeti?

Alonzo.

Bi v okó ti mogel zreti,
Da me peče kakšen dvom?

Precijoza.

Kès vzbudí se rad za šalo.
Strast se bode ta vmiríla;
Kaj bi pôtler mi ostalo?

Alonzo.

Bi zvestóst se ti odkrila.

Precijoza.

Zvítost mène odtegníti
Pač ne mogla bi krepósti.

Alonzo.

Tvoj zaúp hčem pridobíti,
Ako prav tekàr v starósti,

Precijoza.

In vaš oča?

Alonzo.

Oča, kaj!
 V sredi misli on me trume
 Bojne; česar ne razume
 Pa prikríjmo njêmu zdaj.

Precijoza.

Ko bi vaše znal naméne,
 Vgasne upanja vam zóra!

Alonzo.

Upati v nebó se móra,
 Le nebó vse modro sklène.

Precijoza

(v preobilosti veselja).

Torej naj i blagoslovi
 Sklep, ki ga storili vi,
 In poljub vzprejmíte mi
 Prvi Preciozin! (Pade mu na
 prsi.)

Alonzo

(strastno jo pritisnivši k sebi).

Dèkle!

Precijoza.

Potrpite hipec zdaj,
Brž se hočem k vam vrniti,
Sklep le vaš grem proglasiti,
Pôtler vrnem se nazaj. —
Vender, ni li sanja tó?
Še vrjamem vse teškó!
Me ne várate?

Alonzo.

Precijoza!

Precijoza.

Vi ne znate se legati,
Vam v očéh moštvó je brati;
(šaleč se.)
Dragec moj, in vi mi znajte,
Da ljudij je bitje skrító
Nam v obrazih njih očító.

Alonzo.

Res? Sedaj te prosim jaz,
Kaj li v mojem bereš tí?

Precijoza.

Oj, nič slabega za vas! —
Tákšno vedro znak je lice

Plemenitosti, resnice ;
 Srčnost obrví gosté,
 Srčno strast — očí temné
 Značijo pri vas, sanjáč!
 Usta mala — gólča slaj,
 Gladka brada — zvest značaj,
 Líc globél: zvit ste laskáč!
 Dragec, t ú zvestóst kraljuje ;
 A pri moških se zgodí,
 Čiste da ne zró očí,
 Torej se ne prorokuje.
 Da si tá kras prisvojíte,
 Želja vas je v srečo svojo :
 Le za njim, na rádost mojo,
 Vedno zvesto hrepeníte! (Otide.)

Sedmi prizor.

Don Alonzo (sam).

Bitje čarno, vse storím
 Záte, vse ti podarím.
 Naj brezum se imenuje,
 Kar brezsrčnežu je tuje! —
 Kaj žrtvujem jaz? — Pač sam
 Prazen svít, nagone nične;

Le žené ljubeče, mične,
 Té sladé življenje nam.
 Kras povsod doseza zmago
 In krepósti skrivni čar,
 Njiju móč občuti blago
 Knéz in bori oratár.
 Zvezde v nôči nam goré,
 Róžin cvet obdajo trni,
 In demant svitál se lé
 V dnù nahaje zemlji črni.
 V temni školjki skrit počíva
 Biser, se svetlikajóč,
 Solnca luč svitló zakrívá
 Često megel ðim begóč.
 Precijozin srca boža
 Čar, in vzbuja slast povsódi:
 Moja zvezda ona bódi,
 Biser, demant, solnce, roža!

Osmi prizor.

Don Alonzo. Glavár.

Glavár.

Kar Precijoza mi odkrila,
 Blagi vitez —

Alonzo.

Je resníca.

V slabi strážniški opravi,
Nêznán pojdem z vašo družbo.
V kvaro, znajte, vam ne bode!

Glavár.

Ne, v dobiček, moj gospod,
Sreča vodi nas Precijoze.
Veste li, da kar sklenili,
Vi teškó bi izvršili?

Alonzo.

Vitez ima biti srčen:
Španijólec je vsegdár.

Glavár.

Dobro! — Precijoza srčno
Vas pozdravlja v družbi naši! (Podá mu rokó.)
Gospod vitez, če le prija
Vam, ker mi vesel smo zbor,
In brez vseh skrbíj živèč.
Kar trebé, imamo vse,
Kajti dosta nam je malo;
Zmérnost naše gáslo je,
Bode vselej nam ostalo.

Slavohlepja tukaj v nas
 In zavísti ne poznamo,
 Stráhu se v oblast ne damo,
 Naj vesel je, tožen čas.
 Stvarstva luč nas veselí:
 Ko temíno zòr prežene,
 Rože rósne zró očí,
 Svítom solnca pozlačene:
 Dvíga prsi vseh radóst,
 In čutečim vsem prostóst
 Skalne se duplíne zdé
 Pod obókom néba nam,
 V solnčni luči vse zlaté,
 Velik svítel knéžji hram. —
 Ko nezgode pribučé,
 Složno v nas ljudjé združé se,
 In ko gròm vso zemljo trése,
 Naše mirno je srcé.
 Noč razbúrjaj ljut vihár,
 Srčni grémo mu naproti.
 Zvézd goreči vgašaj žar,
 Mi ne stópimo iz poti.
 Blísek, dež vstrpímo mí,
 Stavimo se v bran mrzloti;
 Kadar solnce spet posíje,
 Svet ogrevajóč blestí,
 Ura nam počitka bíje. —

Rádost nam je toga vaša,
 Ti nam hlad in pôkoj daš,
 Draga zemlja, mati naša,
 Zíbel nam si, gròb si naš!

Alonzo.

In Precijoza tó prebija?

Glavár.

Ne, gospod premili ví,
 Bolj kot svojih svít očíj
 Ljubimo dekletce zláto.
 Ljubeznívost naših rók
 Šátor lep povsod jej stavi,
 Mula v krasni pa opravi
 Nósi jo črez hrib in lóg;
 V zvestem varstvi mirna jáše,
 Ker očí so bistre naše.
 Krí, živòt radí bi dáli,
 Precijozi žrtvováli;
 Nji le slúžimo, živímo,
 Kot svetníco je čestímo.

Alonzo.

In za stářiše nikhó
 Preciozine ne zná?

Glavár (v zadregi).

Dete prišla je v družbó
 K nam, gospod, in biser tá
 Da imámo, nam je dosta.
 Drugo nas skrbelo ní. (Vesela godba za
 odrom.)

Alonzo.

Kaj pomenjajo ti glási?

Deveti prizor.

Prejšnja. Vijarda.

Vijarda.

Milost vaša, je li môči?
 Je li res, kar baš sem čula?
 Precijozke še takó
 Nísem videla vesele;
 Kakor jutra zlati zòr
 Srečno se jej lice smeje!
 Vsi mladíci in dekleta
 Vriskajo, vkrog nje sučó se,
 Rôci, nôgi ljubkajóč jej.

Vpítje silno je in gnéča,
Glejte, zmršena sem vsa!

Glavár.

Mirna, starka! Pôvej, ste li
Vžé gotovi?

Vijarda.

Dà, smo vžé!

Glavár.

Torej brž od tú gremò,
Vže daní se in ne smémo
Več Madrídu blizu biti.

(Vdari s kládívom ob kamen, da zazvení. Godba
takoј vtíhne in vse cigánsko kardelo se zbere vkrog
njega.)

Deseti prizor.

Prejšnji. Precijoza. Cigáni, žené in otroci.

Glavár.

Brzo grémo zdaj, otroci,
Čas določen je minól nam.

Precijoza.

Moje pravi mi srcé,
Da privêdla bode pot
Sreči lepi nas naproti.

Alonzo.

Moja je vžé poleg mene.

Precijoza.

Lovro, ti in Boštijan,
Vitez z vama idi v gòzd.
Od potóka, kder njegov
Konj je, dalje pot drží. (Alonzu.)
Ták ne smete iti z nami.
Ko nas poludné ustavi,
Vžé naj lovca vidim vas.
Kákšno radi bi imé?

Alonzo.

Feliks zôvi me, srcé,
Ker spet gledam tvoj obraz.

Glavár.

Ne mudímo se zatorej,
Pójte jutranji svoj spev!

Alonzo.

Stojte! — Svoji jaz ljubezni
 Rod žrtvujem in imé,
 A krvi vezí sveté
 Zá me lanci so železni.
 Prisezíte vsi kot je den,
 Da v slučajih vseh usóde:
 V sreči, stíski se nobeden
 Dál prisiliti ne bode
 Svetu, kdo sem jaz, odkríti.

Glavár.

Mirni bódite o tem.
 Brzo!

Cigáni

(dvignejo roké k víšku).

Vsi prisézamo!

Alonzo

(objémši Precijozo).

Zbog lepôte še bogóvi
 Časi svoj so svít pokríli;
 In takó bi ne storíli
 Mi, ki smo prahú sinóvi? —
 Kar je njim le prazna slà

Bila, mēni je svetó
 Čuvstvo, ki gorí močnó
 V sredi srca mojega.

Precijoz a.

Ti sanjáč! ta bajka tvoja
 Vplíva néma nič na mé;
 Le v Bogá in v-té ter v-sé
 Mi ljubezen upa moja.

Zbor:

Zor svet zlatí,
 Iz snà budí
 V življenje dolíno, goró.
 Oj, hlad vetróv!
 Oj, vzduh logóv!
 Oj, solnca ljúbo zlató!

Veseli spet
 Mej beli svet!
 Ne baramo kam, niti kod.
 Iz kraja v kraj,
 Naprej, nazaj,
 Izprémlja nas rádost povsod.

Vsak vodi čas
Svít zvezde nas;
Za njó le hodímo zvestó!
Precijoza, ti
Ta zvezda si,
Od tebe ne gré nas nikhó!

(Mej petjem sede Precijoza v krasno nosílo in vidi
se vse kardelo, idóče črez góre.)

Tretje dejanje.

Odprt kraj v Valenciji. V ozadji višina, držèč do gradú.

Prvi prizor.

Kmetje, v praznični obleki. Fabijo in Ambrozijo, pijóč
Kmétisko ženitovanje.

Fabijo

(malo vinjen, kozárec k víšku držèč).

Zaročenca!

Kmetje.

Žívela!

Ambrozijo.

Vam, prijatelji, sosedje,
Hvalo srčno svoje hčere!
Rad še več bi vam govoril,
A beseda mi zastaje.

Čast največa pa gradščáku,
 Milostnemu gré gospodu,
 Ki pripravil je tó slavnost
 In obdaril zaročénca.
 Žívela gospôda gradska!

Kmetje.

Žívela! Bog žívi jo!

Drugi prizor.

Prejšnji. Pedro, idóč iz gradú.

Ambrozijo.

Glejte válpeta gradú,
 Ne krevsá li k nam v kolòp?

Fabijo.

Stréla, res! Naš kume, Pedro,
 Dôkaj pôsla dnes imá!
 O preslavni „retiradi“
 Mnogo bode spet ščokôtal!

Ambrozijo.

In francoščine ne zabi
 Vemo, spet sloveče svoje.

P e d r o.

Hopsasá! ljudjé, veséli!
 Vse prišlo je v pravi ték;
 Danes skôro bi zblaznéli:
 Luč in godba, ples — vse vprék!
 Milostivi nam gospod
 Gostom streže sam povsod.

K m e t j e.

Ples in godba?

P e d r o.

Buzarona!

K m e t j e.

Hej, veseli!

F a b i j o

(podavši mu kozárec).

Píjte, kume!

In na troške so gradščaka
 Danes razsvetlîli nas!

P e d r o

(otrè si potno čêlo).

Prosti vsi so, toda jaz,

Jaz trpím bolj od težáka.
Gròm in stréla!

Kmetje.

Vi? Kakó?

Pedro
(gravitetično).

Jaz sem „Peter des plaisirs!“

Kmetje.

Kaj ste? Pôvejte nam še!

Pedro.

Vse je meni komandovati,
Vse me ima despektovati!
„Pedro,“ je dejál gradščák,
„Dnes nadzórstvo izročím ti,
Mož stupíden ti si, vém,
Náte se povzdáti smém.
Glej na réd, priporočím ti.
Pônos javi, svoj ženíj,
Bodi Peter des plaisirs!“

Kmetje.

Pasja nôga!

Fabijo.

Pijte, kume!

Pedro.

Torej, kmetje, vi pozòr!
 Služil jaz sem pri vojacih
 In v stvaréh sem óster tacih.
 Pri preslavni retiradi,
 Kder sem pustil tó nogó —

Fabijo.

Anno štirideset; pijte!

Pedro.

Anno štirideset, res!
 Sem li pravil vžé o tém?

Kmetje.

Stokrat vžé, gospod in válpet!

Pedro.

Nič ne dé, pa zopet čujte.
 K mêni, družba ti vesela! —
 Bila tudi je nedelja,
 Zdí se mi še kakor včeraj!
 General naš, star soldát,

Zjutraj náuk dá nam zlát.
 „Detca“, nam dejál je „zmeraj
 Várujte živòt skrbnó!
 Zvíť voják vas slednji bodi,
 Venec gré le vojevodi,
 Če mu ni ubít nikdó.
 Ne premóti naj sovrág vas;
 Slednji hôdi za menoj!
 In pri retiradi vsák vas
 Spet prikáži se takoj!“
 Bogme, prav nas je učíl!
 Jedva góvor okončá,
 K retiradi znák se dá;
 Strah je nas vse vprék podíl.
 Zdaj imeli smo kuražo!
 Drli smo v Sevíljo vsi!
 Jaz sem vároval багаžo,
 Smrt imèl vžé pred očmí.
 Tékel z jedno le nogó sem
 Z drugo branil se srčnó sem.
 Ko pred mestom vojska je,
 Ljudstvo skrozi vrata vrè
 Mestna, da je bilo stráh.
 Srečen z nôgo desno jaz
 Pridem skroz-nje zadnji čas,
 Pôtler zarožljá zapáh.
 A ko rešim hitro v tem

Nôgo tó-le vse nezgóde,
 Vžé izgubil drugo sem
 Po zaključbi vrât, usóde.

F a b i j o.

To je čudo! Pijte, kume!

Tretji prizor.

Prejšnji. Don Evgenijo pride iz gradú.

A m b r o z i j o.

Glejte, mladi gré gospod!

P e d r o.

Srčno ga vzprejmíte, déčle!

D e k l e t a.

Žível Don Evgenijo naš!

E v g e n i j o.

Hvalo, krasne déklice!
 Uživájte veselóst,
 Dvojna bodi vam radóst,
 Ker dnes slavnost dvojna je.
 Petindvajset let vbe gnílo

Dnes, kar stáriši so moji
 Pred altarjem potrdílo
 Dali si v ljubezni svoji.
 V grad so vas vse povabíli!
 Pridite mi torej vse!
 Vam povedal Pedro je? —
 Kde je?

Pedro.

Tukaj, gospod mili!
 Da močí bi naužil se,
 Pijem malo po navadi,
 Po preslavni retiradi
 Nísem kakor dnes potíl se.

Evgenijo.

Si izvršil moj ukaz?

Pedro.

Stvar ognjíčarjeva je
 In svetílo v redi, vse!

Evgenijo.

Kadar solnce gré od nas,
 Z dnevno lučjo tekmečuje
 Tisoč lučij naj bliščôba,
 Da kot róžen vrt dvigúje

Písan v nóč se njih svetlôba.
 Postranica naj glasí se,
 V é ovénčane vse s cvéti
 Imate se mi vrtéti,
 Plesa vse naj veselí se! (Godba za odrom.)
 Kaj pomenjajo ti glási?

Četrty prizor.

Prejšnji. Kmet.

Kmet.

Od Madrída črez pogórje
 Bliža tolpa se cigánov,
 Na nosíli spredaj — krasnem,
 Písanem — sedí dekletce,
 Ki lepó je neizrečno;
 Kot mej vráni golobíca
 Gleda prijaznívo vkróg.

Evgenijo.

Je Precijoza?

Kmet je.

Kaj, Precijoza?

Pojdimo jej kar naproti!

Kmet.

Stojte — skôro z družbo malo
Pride pótem bližnjim prav
Tú po vási; drugi pa
Tam ob réki v gôzd gredó.

Evgenijo.

Da je ona, oj, kakó
Povelícala bi slavnost!
Slednji dan moj oča pravi
O dekletci tem prekrasnem,
Ki je videl je v Madrídi.

Kmetje.

Glejte, vžé se bliža angelj!

Peti prizor.

Prejšnji. Precijoza. Don Alonzo v lovski obleki, s puško
in mečem. **Glavár. Vijarda** in še mnogo cigánov.

Evgenijo.

Ha, to je prekrasno dèkle! (Gré jej na-
proti.)

Dete, si li ti Precijoza,
Ki umételjnost in čar jej
Hvali španjski svet glasno?

Precijoza.

Mílostni gospod, Precijoza
 Sem; dostavek šala je!
 Prosto dèkle sem cigánsko;
 Pojem, hleba si služiti,
 Pesni vam srcé topeče;
 Znam i plesati boléro
 In povém skrivnosti sreče.

Evgenijo.

Kaj bi se poniževala!
 Duh se tvoj in kras blestí.

Precijoza.

Góvor vaš je sama šala!
 Rek mi znan je, ki velí:
 V španjski blaženi dežéli
 Kras, dražestnost kál poganja;
 A v Valenciji veséli
 Njiju cvetu svet se klanja.

Evgenijo.

Tá dostojnost! Té besede!
 Ona res takó se vede,
 Dà vso hvalo sramotí.

Pedro.

Kras nebésk je Vile mlade!
Od preslavne retirade
Videl Pedro takšne ní.

Evgenijo
(glasnó Precijozi).

Ker nas véš takó čestíti,
Trsov naših sók presladki
Ima ti za govor gladki
Ustna tvoja poljubíti.
(Migne, in podá se jej kozárec vina.)

Vijarda,
(ki so je takoj pri svojem nastopi plaho ozírala
okolu sébe, glavárju).

Starec, glej za božjo voljo!

Glavár.

Nu?

Vijarda.

Le spómni se, poglej!
Ne poznaš li tega kraja?
Danes baš je šestnajst lét;
Tamkaj grad in tamkaj gòzd?

Glavár.

Stréla! Kámo smo zabrêdli!

Vijarda.

Stráni brž, pretí nesreča.

Ljubosumni vitez tá

Nam skrbí povsod napravlja,

Vedno vzbujajóč prepír.

Glej, kako vžé spet zijá!

Glavár.

Smola, žêplo padi nánj!

Slabo vse gré in navskriž,

Kar je tá zli duh pri nas;

Jaz ga hčem še kaznjevati!

Precijoza,

(ki je v tem govorila z Don Evgenijem, tiho Alonzu, kateri, oprt na svojo puško, jo z ljubosumnimi pogledi opazuje).

Znate li, da lovec ste?

A čemerni vaš obraz

Rad ne gleda se pri nas.

(Glasnó, podavši mu kozárec in odvzemši mu puško.)

Náte, okrepčajte se. —

Tú lepó je, nékov glas

Tú sladkó mi govori!
 In nikder in dolg vžé čas
 Mír me ták obdajal ní.

(Puško prisloni ob drevó.)

Alonzo
 (záse).

Ali vitez jo z neznano
 Vleče k sebi močijó?
 Da se hliniti jaz moram,
 Krí navrača mi v glavó!

(Precijoza mu zopet vzame kozárec in ga dá nazaj.)

Evgenijo.

Skrbna ti si, Precijoza,
 Pusti lovec drag ti je.

Precijoza
 (šalívo.)

Ženih moj moj je, zôve pa
 Feliks se —

Evgenijo.

Res, on je Feliks,
 Ako prav ne vidi se!

Glavár
(Don Evgeniju).

Gospod, oprostite ví;
Nam sedaj je hitrim biti,
Kajti blizu smo nočí.

Evgenijo.

Kdo velí vam, se mudíti?
Kamor hčete idite,
Da tú le Precijoza je.

Glavár.

Kaj, Precijoza?

Evgenijo.

Dà, sladkósti

Njé se pesni vzveseljújejo,
Slavko to naj občudújejo
Slavnosti nocojšnje gósti.
Menite, da le meščani
Spretnost cenijo deklétsko?
Takšni ptici, daleč znani,
Čudi se i ljudstvo kmétsko.

(Objame Precijoza.)

Precijoz a
(se mu izvije).

Vi, gospod —

Evgenijo.

Čemú bežíš ti?

Precijoz a.

Jaz pošteno sem deklè.

Evgenijo.

Se li žéniha bojíš ti?

Huj! Osórno gleda te.

Se li Feliks šál bojí?

Mislím, da je ljubosumen?

Alonzo.

Ne; a góvor vaš brezumen,
Pust se mēni, vitez, zdí.

Evgenijo,

Brž odlazi!

Alonzo

(prijemši Precijozo za róko).

Nu, Precijoz a!

Evgenijo
(vmes stopívši).

Stoj, to ní mi bil namén!
Jutri dèkle vzameš sóboj,
Za nocoj pa le — Bog s tóboj!

Alonzo.

Vam pač bòj je zaželèn?

Evgenijo.

S tóboj? — Moram se smijati!

Alonzo.

E, vas nič se ne bojím!

Evgenijo
(pretèč mu).

Dečko!

Alonzo.

Jedva srd krotím!

Evgenijo.

Skušaj brž se mi pobrati!

Alonzo.

Bès vas lôpi!

Precijoza.

Stojta nu!

Evgenijo.

Kakšna drznost!

Alonzo.

To vedenje!

Evgenijo
(prime za meč).

Vstavi svoje govorjenje —

Alonzo

Hajdi, némam ga strahú!

Evgenijo
(izdère meč).

Ha, nesramnik! Jaz življenje —
(Borita se.)

Kmetje
(izvijó Alonzu orožje).

Vdárimo! Naj pokorí se!

Precijoza.

Grôza v srci mi budí se;
Mili Bog, vžé izgubljen je!

Evgenijo.

Dà, je vžé! zvežite ga!

Alonzo.

Oj, brezumnost ti mojà!

Pedro.

Spóne!

Precijoza.

Mílost krvi mladi!

Pedro.

V lance ga zakújte ví!
Po preslavni retiradi
Takšen cvét se videl ní.

Evgenijo.

V grad ga hitro potegníti;
V temi ječe najgloboče
Čas imèj se pokoríti!

Precijoza
(Don Evgeniju).

Jaz klečèč vas prosim vroče —

Alonzo.

Precijoza, pred sobój te
V prahi jaz ne morem zreti.

Evgenijo.

Stráni z njim!

Precijoza
(Don Evgeniju).

Ne, prosim, stojte —

Alonzo.

Tiho! ne jim razodeti;
Veš, kaj si prisegla mênì!

Glavár
(tiho Precijozi).

Mólči! Vsi smo izgubljeni!

Evgenijo.

Brž! velím zdaj zadnjikrat!

Pedro.

Mladci, brž!

Alonzo.

Precijoza, z Bogom!

Precijoza.

Mili Bog!

Kmetje.

Brž! Stráni z njim!

(Več kmetov ga vêde v grad. Precijoza se gane, kakor da hoče iti za njimi, a Vijarda in glavár jej ubranita.)

Glavár

(tiho Precijozi).

Stoj, in upaj v-mé!

Evgenijo

(kmetom, ki so ostali).

Vi drugi

Razpodíte rokovnjáče;

Vsacega mi povežite,

Ki se klati še tù vkróg. (Precijozi.)

Skušaj hitro k meni priti,

Zdaj imam poróka, znaš;

Dolgo se nikar muditi,
Smrt, življenje ti mu dáš!
(Gré v grad.)

Šesti prizor.

Prejšnji, brez Don Alonza, Don Evgenija in nekaterih
kmetov.

Glavár
(Vijardi).

Zdaj pozòr! On shranjen je.
A skrbímo, zbog njega
Da še njé ne izgubímo.

Vijarda
(Preciozi).

Preciozka mirna, kaj
Vsa prepadena molčíš!
Vse še dobro bode, srček,
Le sovéte naše slušaj.

Pedro
(gravitetično naprej stopivši).

Stráni gadje, stari mladi!
Kdor mi tú še kontrahúje,

Čast preslavni retiradi!
Vsak takoj se aretúje.

Vijarda.

Precijozka!

Precijoza.

Jaz hčem iti?
Nígdar! Jaz v gradščíno grém!

Glavár.

Stoj! jaz tēbi zapovém!

Precijoza.

Bog, kaj hčete li storíti?

Pedro.

Prosta je! Gospod tó zná.
Sam je tó jej deklamoval
In v svoj grad jo persifloval!

(Laskavo Precijozi.)

Idi brez strahú srcá!

Glavár

(pomigne svojim dečákom).

Tá poštena misel ní.
Če on hoče nas prognáti,

Ona tú ne sme ostati;
Nji gospodje smo le mí.

Vsi cigáni
(bližajóč se Pedru).

Istina, to misli vsak nas;
Njega smé on pridržati,
Nam pa íma próstost dati.

Pedro
(nazaj se pomeknivši).

Nu — pobêri vse vžé vrag vas!

Kmetje.

Dà, vsi stráni!

Precijoza.

Oj, jaz vboga —

Glavár in Vijarda
(tiho Precijozi).

Kmetov drážiti nikar!

Kmetje.

Stráni!

Precijoza.

Prosimo odloga!

Glavár in Vijarda
(vêdeta Precijozo stráni).

Pst! še poravná se stvar!

Kmetje.

Brž, če ne vam bode v kvar!

(Poženó cigáne in vse gré za njimi.)

Sedmi prizor.

Pedro. Fabijo. Ambrozijo.

Pedro
(kričèč za njimi).

Rokovníki! Lupeži!
Dobro pazite mi nánje,
In do gôzda jih podíte.
Gròm in stréla! (Otrè si potno
čêlo.)

Fabijo.

Pijte, kume!

Pedro
 (izpraznivši kozárec na dušek).
 Danes res je vroč bil dan!

Ambrozijo.
 Oh! tresó se mi vsi udje!
 Dečko je začaran bil.

Fabijo.
 Kaj še? vínjen bil je, pravim.

Pedro.
 Tiho, bil je jalousie,
 Taka je.

Ambrozijo.
 Začaran!

Fabijo.
 Vínjen!

Pedro.
 (srdit).
 Mirni, pravim!

Ambrozijo
(vstrašen).

Bog nas váruj!

Pedro.

Paraplui!

Ambrozijo.
Nikarte kléti!

Pedro.

Gròm in stréla!

Fabijo
(brž podavši mu poln kozárec).

Pijte, kume!

In povejte —

Pedro
(izpraznivši kozárec).

Da povém vam,
Z vinom moram se traktovati!
Trezen človek je bedák;
Ko od vina sem gorák,
Pôtler hčem vas inzultovati.
(Otidó.)

Osmi prizor.

Precijoza

(bleda z razpletenimi kodri).

Srečno sem skrivaje všla
 Vender divjim jaz ljudém —
 Nikdo me ne išče — prav!
 Drzna srčna je ljubezen. —
 Tam je grad — on v temni ječi!
 Vse žrtvujem, da posreči
 Mi se, oprostiti ga. —
 A kakó storím tó? — Kaj?
 Ni priróda li bogato
 Me z daróvi okrasíla?
 Nísem li za nično zláto
 Često srca veselíla?
 Ljubcu ščit sedaj postáni
 Petje, polno vse sladkósti;
 Ti življenje mu oznani,
 Slast oznani mu prostósti!

(Vzame citre.)

Vam se ves moj ból odkriva,
 Mojo rádot znate vé;
 V strúnah vaših čar prebiva
 In sočutnost za srcé.
 Da tešíla si dobím jaz,

Milo, pesni, se glasíte,
 In sovraga pomiríte —
 Al kot vé naj razdoním jaz.
 (Napoti se proti grádu.)

Deveti prizor.

Precijoza. Glavár.

Glavar.

Ha, si tukaj!

Precijoza.

Stráni! Brž!

Glavár.

Čuj me, Precijoza!

Precijoza.

Mir hčem!

Rešiti ga up imám,
 A nezgoda mi pretí.

Glavár.

Nam pogín pretí le, nam.

Če nas tú kdo zasledí.
Hitro z mánoj —

Precijoza.

Nígdar več!

Kaj? bojèč naj ubežím,
Njêga pa ne oprostím,
Ki le záme je trpeč?
Ne! jaz rešiti ga hčem,
Ali tudi z njim umrèm.

(Hče oditi.)

Glavár

(jej zastopi pot).

Stoj! od tú mi némaš iti!

Precijoza.

Kaj je tó?

Glavár.

Ti z manoj gréš!

Precijoza.

Kákšen góvor!

Glavár.

Ti me vbogaj,

Jaz sem oster —

Precijoza.

Ha!

Glavár.

Izvôli!

Precijoza.

Bésnik, kaj te briga tó?

Glavár.

Kri, živòt, dà, vse se tvéga;
 Če ne slušaš vkaza téga,
 Te prisilim z močijó!

Precijoza.

Bog! Alonzo!

Glavár.

Bès ga lópi!

On na svoje sramočenje
 Nas vničuje; pogubljenje
 Njêmu, sklep je v naši trópi.

Precijoza
 (preplašena).

Moj Bog!

Glavár
(silno).

Dosta je beséd!
Pojdi, némaš li strahú?
Ti ne veš — v zidéh gradú
Za tobój bi skril se sléd.

Precijoza.

K vam se nehčem povrníti!
Vánj le zdaj zaupam jaz.
Vam pa kès je obudíti;
Za vsegdár ostavljam vas!

Glavár.

Meniš! oj ne moti se!
Z manoj pojdeš spet na tuje,
Vbógati dolžnóst ti je,
Ali, Bog naj me kaznuje!
Na teh rôkah jaz po sili
Nésti v óni gòzd te hčem,
Da nesreče te otmèm!

Precijoza
(kričèč).

Na pomoč!

G l a v á r.

Pst!

P r e c i j o z a.

Mož nemíli!

G l a v á r

(vzburjen).

Za živòt gré tú in krí,
Izgubí se, al dobí se!

P r e c i j o z a

(v smrtnem strahi).

Bog nebéski, kaj golčí?!
Môči rešiti mi ní se!
Sveta mati, čuvaj me!

G l a v á r

(besen).

Pojdeš?

P r e c i j o z a

(na vse strani se ozirajóč, zakričí).

Ha! (z glasom vdanosti.)

Nu, zgôdi se!

(Gré k drevesu, vzame A l o n z o v o puško in poméri
nánj.)

Greš, hudobnež!

Glavár
(otrpnen).

Gròm in pèklo!

Precijoza.

Brž, zločinec, mi pobegni!
Al grmèč prodrèm ti s tèm
Svincem srce nepostêno!

Glavár
(slaboglasno).

Joj mi! vse je izgublêno!

Precijoza.

Hvalo Bógu, prosta sem!

Glavár
(zateptá z ного).

Zlódej! (Hče ubežati.)

Precijoza
(zastopi na pot).

Stoj! — Kaj menim še!
Dà, za Bóga, taka je!
Ti me sam izprémiš v grad.

Glavár.

Jaz nigdár!

Precijoza
(dvignivši puško).

Tú ímam, mislim,
Moč, da moraš z manoj iti!
(Glavár hče ubežati.)

Precijoza
(pomerívši nánj).

Ne poskušaj se vtegniti,
Svinec moj ujame te!

Glavár
(jej pade pred nógi).

Hčeš li res me pogubiti?

Precijoza.

Platiti le, nehvaležnik!
Kajti za prostóst vjetnika
Hčem ponúdi v odkúp jaz
Naše — svoje — vse imetje;
Ti pa v kazen bodeš pôrok!

Glavár
(preplašen).

Zarotím te —

Precijoza.

Nevoščljivci!

Samopasnost gola vas
Vnéma, vlada, sleharn čas.
Zdaj sem takšna jaz s tobój!
Sam pomožen imaš biti
Meni ljubca ti rešíti!
Hodi brzo pred manoj!

(Žêne ga, s puško nánj merèč, navkréber proti grádu.)

Četrto dejanje.

Dvorana v gradi Don Fernanda Azevede. Večer. Luči
po mizah.

Prvi prizor.

Don Fernando in Don Evgenijo
(vstopita).

Fernando.

Kaj sem čul? Kaj ti počenjaš?
Ti prepíraš se s cigánom?
Tú v Precijози, mojem gradi?
In glavárja, praviš, ona
Je prisilila se vdati?

Evgenijo.

Oča, dà, in s prošnjo táko:
Naj v zapòr se óster dene.

Zoper njó hudó grešíl je;
 In življenja ni si v svesti,
 Če uživa on svobodo,
 Predno prost je žénih njé,
 Da pred njim jo lahko brani.

Fernando.

Kaj, nje žénih ?

Evgenijo.

Je tist dečko,
 Ki je, ljubosumja poln,
 Meč potegnil proti mēni.

Fernando.

Kaj, iz ljubosumnosti?
 In ti zdaj bi sódec bil,
 Ako je grešíl zbog tēbe?

Evgenijo.

Nu, takó ostró ne mislim!
 Kajti samim tem načinom
 Smo v svoj grad jo privabili.

Fernando.

Kde je zdaj?

Evgenijo.

Tam pri majki.

Donna Klara je pri ôkni
 Videla dogodek ta;
 Precijozo imenujem
 Jedva, ko pozóve jo.
 Baš zdaj pride.

Drugi prizor.

Prejšnji. Donna Klara.

Fernando
 (jej naproti).

Nu, kaj praviš?

Klara.

Kákšno dèkle, moj soprog!
 Kar o nji je pravil svet,
 Moje nádeje preséza!
 Tákšen dúh pri tej lepôti,
 In osoba prikupljíva —

Fernando.

Vidiš li, da res je angelj?
 Toda, kde je?

Klara.

Tamkaj v sôbi,
Plakajóča na ves glas.
Smé li danes v dan veselja
Tožnost njé okó kalíti?
Ne, takó vi níte krut;
Mílost izkažite nji:
Ljubček njé jej bodi próst!

Tretji prizor.

Prejšnji. Stréžnik.

Stréžnik.

Mílostni gospod, pred gradom
Truma je cigánov zbrana,
In cigánska mati silno
Terja, govoríti z vami;
Mêni za petámi je.

Fernando.

Próst jej vstop!

Stréžnik.

Vzé tukaj je.

Četrty prizor.

Prejšnji. Vijarda.

Vijarda.

Bog ohrani milost vašo!
 Milostno gospó in sína!
 Blagoslov nebés razláj se
 Nad presvétlo vašo hišo,
 Da cvetè in krepko raste!

Fernando.

Kaj zahtevaš?

Vijarda.

Precijozko,
 Vnukinjo mi, vašá milost!
 Čas in pot hitrost vkazuje;
 Dlje se tú ne smé muditi.
 A predrznež, ki grešil je
 Zoper mladega vam sina,
 Tá ostró naj se kaznjéva;
 Toda svak moj, in glavár naš,
 Kaj, za Bóga, tá je storil,
 Dà ste vkóvali ga v lance?
 Bodi próst!

Fernando.

Precijoza tú
Bodi; rokovník glavár je,
Ki deklè mučí in plaši.

Vijarda.

Bog se smiluj! Vi ste modri,
Bodite i mílostni!
Preciozka zdaj v Valencijo
Mora k svete Ane gôdu,
Jutri ima tamkaj biti;
Torej ne mudíte nas!

Fernando.

Hčeš zakóne mi dajati?
Precijoza tukaj bodi,
Tí pa idi!

Vijarda.

Oj, svetníci!
Hčete res me pogubíti?
Oj, gospá, gospodič mili!
Naj objamem vam kolena,
Govoríta ví dva záme,
Bog vse tisočkrat poplati!

Evgenijo.

Stráni, oča to veléva!

Klara.

Tudi vam ne bode v kvaro!

Fernando.

Dosta! Brž odlazi, satan!
Ali moji hlapci brzo —

Vijarda
(vzdihujóč).

Sveti Krištof mi pomózi!
Svojimi sorodovínci
To ravnanje je tiránsko.

Fernando.

Kaj golčíš?

Vijarda.

Ni Don Carcamo
Vaš sorodnik in prijatelj?

Fernando.

Dà, on je!

Vijarda.

Nu, sin njegov
Precijozin zénih je!

Fernando.

Se li babi blêde?

Vijarda.

Nígdar!

Gledite, prekrasni lovec,
Ki ste vjeli danes ga,
Vítezek prav nežen je!

Fernando.

Kaj?

Klara.

Al res je?

Evgenijo.

Don Alonzo?

Vijarda.

V lovski hodi on obleki
Z nami od Madrída vžé.
Šent! gospodič ta je blazen;
Redko se takó godí!
In kakó se on rotíl je!
Da jo mora v zákon vzeti:
Kajti mi smo vsi pošteni!

Fernando.

Kaj vi hteli —?

Vijarda.

Kdo bi branil?

Krivda naša ní, on pôvej;
 Prenočišče mu odrekli,
 Vsak svaríli smo ga dan;
 Toda on se ní odstranil.

Klara.

Res, neslišno!

Fernando.

Ni verjeti!

Evgenijo.

Je li tepec ták na sveti?

Vijarda.

Kaj, je li brezum, če Španije
 Pol, kot vitez tá blazní?
 Starost klanja se, mladóst
 Moje vnukinje lepôti.
 Menim vender, vam in ôči
 Malo tó veselja dela.

Fernando.

Věš, nesramnica, da morem —

Vijarda.

Jedno še vam jaz naznanjam!
 Don Carcamo je hvaležen.
 Delajte v imeni njega:
 Platite mi tisoč skudov,
 A glavár nam bodi próst,
 In odjadramo vžé jutri
 Zgodaj s Precijozo v svet,
 Ter ne pridemo več v Španijo.
 Ako nehčete, le glejte,
 Prej si on konča življenje,
 Nego pustil bi dekleta.

Klara.

Je li res?

Fernando.

Na Bóga, res!
 Ta sanjáč je nágnen temu;
 Brž trebé je odločiti —
 Hej, odlazi, kača stara!
 Čakaj, da te spet pozóvem.

Vijarda.

Dobro, grèm, gospod; velí
 Zakon pak deželni vam,
 Da nas mirne odpustíte;
 Zadolženca vi kaznujte,
 Čréz-nas némate močí.
 Izvolíte! Tisoč skudov,
 Ali pa ste moj sorodnik!
 Hi, hi, hi, križ je volíti!
 Bog vas čuvaj! Brez zamere!
 (Otide.)

Peti prizor.

Prejšnji brez Vijarde; takoj pôtlej strážnik.

Fernando.

Tudi jaz takó sem menil,
 Ko v Madrídi o Precijozi
 Čul sem mladca govoríti!

Klara.

Kaj li oča mu poreče?
 V tej še uri pride k nam!

Fernando.

Skôraj prav se mu godí!
 Ves zaljubljen vánj, bil slep
 Za slabósti vse je sina.
 Oča méni zdaj ga v bóji,
 Sanja vžé o lovoríkah,
 Ki jih njega služi meč;
 Čakaj, brate, vidiš vse!

Stréžnik

(vstopi).

Don Carcamo iz Madrída
 Baš zdaj je prijahal v dvor.
 (Otide.)

Fernando.

Tukaj, nu zdaj sam uvèt
 S čarovnico lahko sklepa;
 Moj načrt pa je vžé gôtov,
 Da sinú, očeta klonim.

Klara.

V tem jaz idem k Precijozi.
 Vbogo dèkle, kaj prežíje,
 In Bog zná, kaj še v del ti pride!
 (Gré v stransko sôbo.)

Šesti prizor.

Don Fernando. Don Evgenijo. Don Francisco.

Francisco.

Žívela, nevesta, ženih!

Fernando
(objemši ga).

Hvalo, hvalo, Bog te vzprími!

Francisco.

Nu, kakó je, zali ženih,
Si li denes tudi plesal,
Kakor v prve dan poróke
Denes petindvajset let?

Fernando.

To si misli! (Evgenija kažóč.)

Tú moj sin!

Francisco.

Kaj, Evgenijo? Gledi nu!
Vi ste brž vrhá dorastli!
Ko sva videla se zadnjič,
Nós gospodič svoj si ranil
Tú na mêča kríži je.

Fernando
(Evgeniju).

Pojdi, válpetu povedat —
(Govorí tiho z njim, Evgenijo se nasmiha, kloni
Don Carcamu in otide.)

Sedmi prizor.

Don Fernando. Don Francisco.

Francisco.

Hm, prav zal dečák, tvoj sin!

Fernando.

On selják je, dragi bráte —
In gospôdski njemu svet
Še neznàn je. — Tvoj, se vé, da —

Francisco.

Res, on zlodjev vam je dečko,
V njem junaški dedov se
Duh je z nova čvrst probúdil!

Fernando.

Kaj? Izvéstno je zdaj v vojski?

Francisco.

To si misli. Tist večer še,
Ko iz stólnega se mesta
Vmikala drhal cigánov,
Želja po junaštva delih
Gnala ga na pot je slave.

Fernando.

To je čudo!

Francisco.

Dà, ne véš ti,
Kakšne dela mi skrbí!
Moj jedinec je predragi.
Kaj bi dál, ko htel bi dečko
Stopiti mi v stan zakónski;
A pohlèp po česti, slavi,
Sam navdaje mu srcé.

Fernando.

Znam! — Oj, trikrat srečni oča!
To je rádot, da junaka
Imaš sina!

Francisco.

Res je, res.

Fernando.

Ti kaj piše?

Francisco.

Nič do zdaj še.

Fernando.

Pisal on ti prej ne bode,
Dôkler vojske ne premaga.

Francisco.

Res je, res je!

Fernando.

Zdaj pa prosim!

Dnes se jeden je cigánov
Bil uprl mi zoper sina,
In pretíl mu z golim mečem.

Francisco.

Vrag, kaj čujem!

Fernando.

Dà, takó je!

Bi li storil ti ljubáv mi,
Ker jaz pôsla baš imám,
Da v imé ga sodiš moje?

Francisco.

Rad, prav rad!

Fernando.

A svétujem,
Da ravnàj mi z njim prav strogo.

Francisco.

To je jasno. Al na kòl z njim?

Fernando.

Bog ne daj! nasprotno le
Vstrášiti ga menim jaz,
A potem pomilostíti.

Francisco.

Si li blazen? Lump naj vísi!
V tákšnih slúčajih ti vselej
Premehák si. Vbogaj mêne,
Daj nam vzgled!

Fernando.

Ti pač želiš —

Francisco.

V mojo rádot ga obési!

Fernando.

Vender, ti ga mi obsódi!

Francisco.

Sem ga pôšlji!

Fernando.

Vžé ženó ga.

Francisco.

Prav; zdaj hôdi svojim potem,
Jaz pak bodem mu sodník.

(Séde za mizo na desno.)

Fernando.

Bráte, ne prenagli se!

Francisco.

Mólči nu, viséti mora!

(Don Fernando otide.)

Osmi prizor.

Don Francisco. Potem Pedro, z golim mečem naprej. Nekateri smešno opravljeni kmetje naoroženi s úlicami in puškami z Don Alonzom, vklenenim v svoji sredi, marširajo zapóred noter.

Pedro
(zapovedujóč).

Fronta, stoj!

Alonzo
(vgledajóč svojega očeta).

Moj oča!
(Zakrije obraz z rokó.)

Francisco.

Bliže!

(Pedro, vojaški vedóč se, prišvepa prav blizu Don Francisca.)

Francisco.

Kdo, prijatelj, ste?

Pedro

Gradski válpet, milost vaša!
Petindvajset lét sem v službi:

Šestnajst let bil mušketír
 In dnes „Peter des plaisirs!“
 Pri preslavni retiradi,
 Kder mi tó-le je nogó —

Francisco.

Vžé dovolj je! — Ujetník!

Pedro

(se pokrije in maršira na prejšnji svoj prostor).

Pôzor! — V stran na desno!

(Obrne se proti Don Franciscu, drugi se obrnó
 na levo.)

Marš!

(Menèč, da gredó drugi za njim, maršira do Don
 Francisca, a drugi baš v nasprotno stran.)

Jedna, dvě, jedna, dvě, jedna, dvě —
 Fronta, stoj! (Obrne se, hteč pokazati na
 Alonza.)

Tá — (osupnen, ko zagleda svoje ljudi na
 drugem konci sôbe.)

Gròm in stréla!

Francisco

(nasmihajóč se).

Dobro tukaj komanduje
 Gospod válpet.

Pedro.

Duplikujem.

Tó nováki, tēpci so!
 Če dovóli milost vaša,
 Stražo hočem stráni vēsti.

Francisco.

Stóri tó!

Pedro.

Hej, vi trabanti! —
 Znate li dolžnosti svoje? —
 Juan, Fabijo, Gil!

Kmetje.

Kaj je?

Pedro.

Paraplui! Ne znate li,
 Kaj je desna, leva stran?

Kmetje.

Mi smo kmetje, mojster Pedro,
 Jezik vaš pa tuj je nam.

Pedro.

Od preslavne retirade

Videl bebecv tacih nisem.
Vrag vas vzemi!

Kmetje.

I vas!

Pedro.

Merci!

Deveti prizor.

Don Francisco. Pedro. Don Alonzo.

Pedro.

Hčem li vam zdaj zadolženca,
Milost vaša, prostitovati?

Francisco.

Drži jezik za zobní!
Semkaj pridi tá lenúh!

Pedro.

Tjakaj, brate, tam je sódec.
(Don Alonzo ga pahne od sêbe in stopi pred
očeta.)

Francisco
(skoči k višku).

Bog, kaj vidim!

Pedro.

Zvíto bučo

In lenúha, mílost vaša!

Francisco.

Smem li tú očém verjeti?

Si li, ali nisi ti?

Pedro.

Zná se, da je on, falot.

Francisco.

Pôvej, kaj li delaš tú?

Pedro.

Paraplui! jaz transportujem —

Francisco.

Tá obleka?

Pedro.

Plen tatév je.

Francisco.

Děj, pověj —

Alonzo.

Da sva samá —

Francisco
(Pedru).

Stráni, hitro!

Pedro.

Serviteur!

Kar očara vas na mesti!

Alonzo
(Pedru).

Idite, moj tó je oča!

Pedro.

Kaj? comment?

Francisco.

Moj sin!

Alonzo.

Moj oča!

Pedro
(po stanki).

Zlódej, zdaj se mi svetlí!

Francisco.

Stráni!

Pedro
(vmikajóč se).
Pôklon po navadi!

Alonzo.

Vsaj ne delajte ovér.

Francisco
(teptajóč z nogó).

Stréla ná-vas!

Pedro.
I'ai l'honneur. (Otide.)

Deseti prizor.

Don Francisco. Don Alonzo. Don Fernando (stopi mej durí.)

Francisco.

Nu, moj sin?

Alonzo

(pade mu pred nogi).

Oj, milost, oče!

Greh je moj le sad ljubezni.

Francisco.

Kôga ljubiš?

Alonzo.

Precijozo!

Francisco.

Kaj, Precijozo? to cigánko?

Fernando

(naprej stopivši).

Kar ostávil je Madrid,
Po gozdéh izprémlja vedno
V préprosti obleki jo.

Francisco.

Ljubi Bog! moj sin cigàn je!

Fernando.

Tó so njega slavna dela,
 Sád je tvoje vse slabósti
 In brezpameti njegove.
 Tákovšno deklè ljubiti,
 Čast zamétati rodbine,
 Tó je sramno!

Alonzo.

Tó je sramno?

Kaj pradedov vrsta lé
 Vnukom víje vence slave?
 Ali ni priróda vžé
 Venca splêla jej krog glave?
 Kdo bi slušal klevetánje,
 Htèč jej krátiti krepóst?
 Njej skazuje spoštovanje
 Španijolska naj mladóst!
 Jaz ne — vi in domovína
 Tega se sramujte čína,
 Ker prepuščate nezgodi
 Njó, ki se slaví povsodi.

Fernando.

Predno dalje govoríva,
Stórite ljubáv, netják, mi,
Pojdite v to sôbo z manoj,
Kder se boste preoblekli.
Ko bi jeden mojih gôstov
Videl v takšni vas oprávi —

Francisco.

Res, za Bóga, stráni brž!

Alonzo.

A Precijoza?

Fernando
(zapovedujóč).

Idite!

Víteški opravljeni,
Kakor gré plemenitášu,
Mojemu sorodniku,
Pridite potem spet k meni!
(Vêde ga v stránsko sôbo in zaklene vrata
za njim.)

Tú sanjáři zdaj do jutri!
(Vtakne ključ v žep.)

Francisco.

Bog, kaj neki hčem začeti?

Fernando.

Nič, moj brate, tisoč skudov
Platil jaz sem záte vžé.
Še nocoj gredó od todi,
Moji pa ljudjé skrbeli
Bodo, jutri da v Valenciji
Vsi se spravijo na ladjo.

(Don Francisco mu podá rokó.)

Zbog Precijeze žal mi je,
Boljše htel sem jej pomôči.
Kdo gré?

Francisco.

Tvoja je soproga!

Jednajsti prizor.

Prejšnja. Donna Klara. Potlej Don Evgenijo.

Fernando

(Klari naproti).

Kaj? solzé?

Klara
(Don Franciscu).

Oj, dobro dôšli!

Francisco.

Preglobôko vžaljen oča —

Klara
(mu seže v besedo).

Vaš jaz ból — poznám in čutim!

(pokaže na srcé).

Oproščen pa tú vaš sin je.
Tó navádno ni deklétce,
V sreci njé sem blagem brala;
Plemenítnik milováti
Móra jo, da je cigánka.
Odpovídala Alonzu
Trdno se je, blagodušno,
In obžalujóč resnično
Vam provzročeno bolest,
Sama je v prognánstvo šla.

Francisco.

To je žrtev!

Fernando.

Čudno res!

Klara.

V tej še uri loči se,
A svečanost dneva hoče
Prej še s petjem poslavíti.

Fernando.

More li?

Klara.

Tó hče v slovó nam!

(Objame soproga.)

Dragec! mênì smíli se!

Evgenijo

(vstopi).

Vaju čakajo vžé v vrti,
Zbrana množica je gôstov,
Bližajo se i cigáni;
V lišpi vsa in polna míslj
Precijoza spredaj gré.

Klara

(Don Franciscu).

Dajte rôko!

Fernando
(Don Evgeniju).

Brž, Evgenijo!
(Otideta).

Dvanajsti prizor.

Gledališče se izpremeni v krasno razsvitljen vrt. Kmetje, praznično oblečeni, plešó v posamesnih oddelkih in polno jih je vkrog. V sprednjem deli prinašajo strážniki stole in jih postavljajo ob obéh stranéh v vrste. Pedro ukazuje.

Zbor.

Glej, zvézde prijazno blesté se
V življenja otožno temó,
Smijó nam iz dalje mračné se,
Veselo blestèč se, plešó!

In zêmlja v nebó je zmenjêna,
Vokrog žárke ognjene vsipljóč,
Po lučih je njé razsvetljêna
Denašnje slovésnosti nóč!

A bolj še kot zvezde višine
In lúč, se njé sveti obraz,
Bližina in dalja izgíne,
Ko njé se pokáže nam kras.

Veselja nam petje glasí se,
 A trójin se žarek blestí,
 In zêmlja in nébes vrtí se:
 Naj víno, ljubezen živí!

(Ko vtihne zbor, se prikažó: Don Azevedo, Donna Klara, Don Carcamo, Don Evgenijo in nekateri vitezi in gospé, ki posédejo po stoléh. Iz dalje se čuje cigánski marš, vedno bliže; kmetje se razpostavijo ob obéh stranéh. Ko je vse v redi, se prikažó cigáni. Precijoza, v svoji najlepši opravi, kakor v prvem dejanji, gré sè citrami v rôci pred njimi. Vijarda in glavár za njó. Drugi cigáni zadaj.)

Precijoza

(začudena vkrog sebe gledajóč).

Bog, kde sem! pred ókom svojim
 Čudno ímam zdaj igró!
 Ali slutnja v srci mojem
 Mi vresníči se glasnó?
 Razsvitljêni ti prostóri —
 Té olepšane vrsté —
 Sanj so mojih sládkih vzóri —
 Toda, oj! — zgolj sénce lé! —

Klara

(k njej stopivši).

Kaj je tej genítvi vzròk —

Precijoza
(plakajóč).

Kaj sem vbóžica rojêna!

Vijarda
(strahom glavárju).

Vse nas pogubí otròk!

Glavár
(tresóčim glasom).

Črhni, pa je izgubljenâ!

Precijoza
(po stanki s težávo).

Ból, trpljenje, ki mučí te,
Zábi, vbogo ti srcé!
Strúne k petji se glasíte,
Da se vtéši mi gorjé!

(Strastno vdari v strúne, silno svojimi čuvstvi se borèč; a ko še jedenkrat pogleda vkrog, premore jo boleost in citre jej padejo iz rók.)

Ne, ni môči, mi ne gré —
Jaz v slovó ne morem péti;
Htela čuvstva sem zatréti;
A zdaj póka mi srcé!

Klara.

Oj, nesrečna —

Precijoza.

Joj mi, vbogi!
Sleharn ból mi v delež pride,
Celo v mislij mi igró
Žgóci še brezup zaide!

Klara.

Vmíri se, pověj, kakó —

Precijoza.

Često dvigal je v nadlogi
Me obup nad prah, ljubèč,
Kazal mi je v moji togi
Tempelj nádeje blestèč; —
Skroz megléne jaz temíne
Zrla dom sem otvorèn!
Upe moje in spomíne,
Vse vresničil mi je sèn;
V ljubem sem živela krogi,
Srečnem, rádostnem z menoj:
Našli so se meni vbogi
Oča, mati — ljubec moj!

(Pred-se strmèč se globoko zamisli.)

Klara.

Ha! kaj sluti —

Vijarda
(silno glavárju).

Zdaj je čas!

Glavár
(dvignivši rôko).

Brž, Precijoza!

(Cigáni vdarijo v tamburine, tresó kragúljce in se obrnó na odhod).

Glavár.

Hej, Precijoza! (Cigáni kakor prej potresó tamburine).

Brž v Valencijo!

Precijoza
(k višku skočivši).

Brž v Valencijo!

Dá, in dalje, vedno dalje!

V dnù se vode

Ohladilo srce bode.

Sólze žgóče

Vzprimljaj reke val deróče;

Vôdi me obup od tú

Brez mirú! —
 Ko se vmíčejo bregóvi,
 Mi vetróvi
 Kot njegov pozdráv šumé.
 Mêni počí pa srcé
 Zadnjim vzdíhom — večno moj!
 (z največo težavo in z glasom obupnosti)
 Brž v Valencijo — brž, takoj!
 (Plane stráni.)

Cigáni
 (vriskajóč).

Hej, v Valencijo! Brž, takoj!

Klara
 (prihitèč).

Stoj! Počakaj, Precijoza!
 (Prijemši jo za róko véde jo na sprednji del odra.)

Jedno prošnjo, moj soprog!
 Čudno déklice usoda
 Té prošinja srce mi,
 In nagiblje mène jej;
 Ako temu hčete dnevu
 Staviti vi lép spomínek,
 Naj ne gré od nas otožna!
 Moč imá, vse drzne želje
 Svojega srcá krotiti;

Svojstvo tó zasluži plače.
 Vbožici na povračilo
 Odkupíte jo, naj íma
 Blizu mène dom, zavétje.

Precijoza.

Bog nebéski!

Fernando.

Dà, zgodí se!
 Donna Klara, želje vaše
 So i moje; rad storím vam,
 Kar sem htel poprej vžé sam.

(Cigánom.)

Čujte! — Iskajóč pomoči
 Je pred vami Precijoza
 Solzna prišla k mèni v grad.
 Kde rojena je, skažite,
 In do nje pravíce svoje;
 Ako ne, mir bodi z vami!
 Da ní vašega rodú
 Jasno je, in izvolíti
 Prosto si zavetje smé.

Glavár

(Vijardi).

Oj, zdaj vse je izgubljeno!

Vijarda.

Toda, mílostni gospod —

Fernando.

Ni besede, kajti znate,
 Jaz na svojih tléh prisilil
 Bodem svojo vas oblastjo,
 Da poveste mi, kakó ste
 Tega dobili dekléta!

Vijarda

(zaničljivo se smijóč).

Kaj še! — Našli dete smo
 Vse slabotno mi na poti,
 Vsej nezgódi prepuščêno;
 Tó priséževa vam lèhko.

Fernando.

Jaz za stářišev hčem krutost
 Vbožici vračilo dati.

Glavár

(Vijardi).

Pusti, ni je zdaj rešiti.

Vijarda.

Ne, pozornim je nam biti,
 Da se v hrumi še kaj vjame. (Don Fernando).
 Mílostni gospod, slušajte!
 Sreča vôdi Precijozo,
 In nebó naj plati vam,
 Vse, kar jej storite vi;
 A še dalje čujte, prosim:
 Nam slovesno obljubila
 Je, če bode srečna kdaj,
 Da polajša naše vboštvo,
 In da bode vse dobrosti
 Njej storjene povrníla.

Fernando.

Le mirujte, jaz sem pôrok,
 Vse tó bode vam storíla.

Vijarda
 (poljubi mu plašč).

Bog vam plati! — Jedno še!
 S Precijoze je usódo
 Združena še važna tajnost.
 Hčete li jo vi rešíti?

Fernando.

Rad, povèj!

Vijarda.

Hčem, milost vaša!
 Toda obljubite prej,
 Ne kratíti nam prostósti,
 In v plačílo mēni, mojcem
 Za življenje vse pravíco,
 V té dežele vaše mejah
 Stanovati, naredíte!

Fernando.

Kaj blazníš? kaj li zahtevaš?

Vijarda.

Nič zató se ne jezíte!
 Ako zdí skrivnósti nevedna
 Vam te cene se, gospod!
 Vsega vi ste oproščēni.

Fernando.

Tó je čudno! — A kaj stavim!
 Ako tajnost mi nevedna
 Zdí se, saj še nisem vklenen.
 Bodi si! besedo dám!

Vijarda

(vkrog stoječim posluhom).

Drúščina le-tá je priča. —

Čujte! — Dnes je šestnajst lét,
 Ko smo ob večérni uri
 Prišli mimo tega grada.
 Mej cvetlicami ležálo
 Blizu ríbnika na trávi
 V spanji deklicè je krasno —
 Jedva v kacem tretjem leti —
 Kríl jo je ovòj, na prsih
 Krížec svetil se demantov. —
 Blizu ni nikoger bilo,
 Négo péstuna deklétca,
 Ki pa nas ni opazíla,
 Ker je daleč tamkaj v gózdi
 Ljubec jo objémal njé. —
 Mèni, ródom Afričánki,
 Ki mi dan proroški duh,
 V híp razjasni se bodočnost,
 Kajti vkrog dekletca glave
 Videla sem svít blestèč,
 Kar posebne znak je sreče;
 Jaz pobrala brzo sem
 Déklico v svoj naročáj,
 Vrgla v vódo njé ovòj,
 In splazili smo se v gòzd.

Klara.

Bog, tó moja hči je bila!

Fernando.

Ko ovòj na bregi našli,
Míslili smo jo vtopljàno.

Vijarda.

Skrbno dete smo gojili,
Ki je hitro v družbi naši
Pozabílo na svoj dom.
Bila nam nad vse je draga
In Precijozo smo jo zvali.

Fernando.

Kaj, Precijozá, tá je, tá je —

Vijarda.

Hčérka vaša!

Klara.

Dà, dà, je!

Stárost, lice, srce moje
Mèni pravi tó glasnó. (Objame jo.)

Vijarda.

V mojih besedíj svedočbo
Najdete še znamenje
Dvéh zvezd na dekléta srci,
Ki je vaše pravo dete,

Tú pak je demantni krížec,
 Ki napís imá ob robi:
 „Anna Klara Azevedo.“

Fernando.

Dà, tú dvómiti ni več!
 Hčerka moja! (Pritisne jo vihárno na prsi.)

Evgenijo in Francisco.

Res, neslišno!

Vkrog stoječi ljudjé.
 Čudne božje so naredbe!

Precijoz a
 (po stánki).

Jaz na prsih stárišem!
 Naj tekó solzé veselja —
 Oče, mati — oj, sladkóst
 Nepopisna v téh glasóvih!

Klara.

Kolikrat objokovála,
 Dete, jaz sem tvojo smrt!

Fernando.

Upa nismo nič imeli;
 Péstuna je ubežála.

Precijoza.

Oj, te sreče neizrečne!

Evgenijo.

Sêstra moja!

Precijoza.

Vi moj brat ste?

Evgenijo

(objame jo).

Dà, tvoj brat, ki svoj pregrešek
Zdaj popraviti hití.

(Don Fernando mu podá ključ. Don Evge-
nijo otide.)

Trinajsti prizor.

Prejšnji brez Don Evgenija.

Francisco

(rôci razprostirajóč).

Tú pak je Alonzov oča!

(Precijoza mu pade na prsi.)

Hčerka moja!

Fernando.

Dà, moj brate,
Srečen vsegdar sin tvoj bodi,
On sanjáško je zvestôbo
Svojo nas osrečil vse!

Klara.

Njé ljubezen mu je plača.

(Don Franciscu.)

Ali niste v svojem vrti
Vi jo v gledali najpreje?

Fernando.

Res je! kaj si vžé, Precijoza,
Brala ti iz rôke moje?

Precijoza.

Kar se davno izgubílo,
Nóvič bode se rodílo.

Fernando.

Srečno to se zdaj godí;
Denes ti si nam rojêna,
Anna Klara Precijoza.

Pedro.

Svatba, krst in še zaróka!
Žíveli!

Ljudstvo.

Dà, žíveli!

Glavár in Vijarda
(pádeta na kolena).

Oj, gospod premilostivi!

Fernando.

Stráni!

Precijoza

Odpustite, oče!

Prvič vas otròk vaš prosi!

Naj izpolnim, kar sem rekla.

Oh! jaz sem sedaj presrečna;

A nesrečne pa naj óne

Vém, v težavah prej mi zvéste?

Fernando.

Bóg! to njeno govorjénje —
Vi mi prédno poklekníte,

Angelju se zahvalíte,
 Da vam še pustím življênje!
 (Vijarda in glavár poljubita Precijozi rôci.)

Štirinajsti prizor.

Prejšnji. Don Evgenijo. Don Alonzo.

Evgenijo.

Le pogledite samí,
 Zmota ni slepila mene.

Alonzo.

Al res vzhaja sreče zóra?

Precijoza.

Upati v nebó se móra,
 Le nebó vse modro sklene!

Fernando.

Vaji zdrúžilo nebó je!

Klara.

Naj ljubezen vaji plati!

Francisco.

Mesto lovorík nabrati,
Dóbil tvoj junak ženó je.

Pedro.

Žívela!

Vsi navzočni ljudjé.

Dà, žívela! (Trobente
in pavke.)

Precijoza.

Kde pač lepša sreča je?

Dà, ostaje jedna še:

In to srečo mi doségli,

Če z igró smo vam ustrégli!

(Konec.)

